

MALTA

QORTI TA' L-APPELL

**ONOR. IMHALLEF
PHILIP SCIBERRAS**

Seduta tas-16 ta' Marzu, 2005

Appell Civili Numru. 1464/2003/1

**Atlas Insurance Agency Limited in rapprezentanza
tas-socjeta` estera AXA Insurance plc kif surrogati fid-
drittijiet ta' l-assigurat taghha Zammit La Rosa
Footwear Limited abbazi tal-polza ta' assigurazzjoni u
tal-ligi.**

vs

Concorde International Freight Forwarders Ltd.

Il-Qorti,

Fit-30 ta' Gunju, 2004 it-Tribunal ghal Talbiet Zghar
ippronunzja s-segwenti sentenza fl-ismijiet premissi:-

“It-Tribunal

Ra l-Avviz li bih is-socjeta' attrici talbet lis-socjeta'
konvenuta thallas Lm1,305.85c (elf tlett mija u hames liri

Maltin u hamsa u tmenin centezmu) rapprezentanti l-valur tan-nuqqasijiet fil-merkanzija appartanenti lill-assigurata tas-socjeta' attrici u ghall-ispejjez tas-survey relattiv, liema danni diga thallsu mis-socjeta' attrici ai termini tal-polza relattiva.

Ra r-Risposta tas-socjeta' konvenuta fejn tiddikjara li m'hijiex responsabbli tal-hsarat allegat mid-ditta attrici u ma wetqet l-ebda nuqqas. Is-socjeta' konvenuta tghid ukoll li ghas-suespost ghandhom japplikaw ir-regoli ta' CMR li jillimitaw l-ammont ta' danni f'kaz li s-socjeta' konvenuta tkun responsabbli.

Ra d-dokumenti esebiti.

Ra x-xhieda ta' Brian Valenzia li huwa direttur tas-socjeta' attrici fejn ighid li s-socjeta' attrici kienet giet informata minghand is-socjeta' konvenuta li kienet waslet xi merkanzija bin-nieqes. Jikkonferma li s-socjeta' attrici hallset id-danni li sofra l-assigurat taghha. Skond wiehed mid-dokumenti esebiti, tad-Dwana kien sab mitt (100) *cartons* fejn suppost kellhom jaslu mija u tlett (103) *cartons*. Jikkonferma wkoll li kienu kitbu lis-socjeta' konvenuta dwar dan il-*claim* izda qatt ma rrispondew.

Ra x-xhieda ta' Sandro Zammit La Rosa, prodott mis-socjeta' attrici, fejn ighid li kien informa b'telefonata lil Tonio Bond li huwa rapprezentant tas-socjeta' konvenuta sabiex imur jigbor il-merkanzija mid-Danimarka. Meta l-merkanzija kienet waslet Malta, Tonio Bond kien infurmah li kien hemm in-nieqes u nizlu id-Dwana. Zammit La Rosa nforma lis-socjeta' attrici li hallsitu l-ammont tal-*claim*.

Ra x-xhieda ta' Noel Ellul li jahdem mal-United Brokers Insurance Limited li jassistu lis-socjeta' konvenuta biex jassiguraw *liabilities* taghhom in konnessjoni mal-garr internazzjonali. Jghid li l-United Brokers Insurance Limited kienu kellmu lil Concorde u dawn ikkonfermaw li rcevev nota minghand Zammit La Rosa dwar xi *shortages*.

Ra x-xhieda ta' Anthony Bone, prodott mis-socjeta' konvenuta, fejn ighid li Zammit La Rosa kien kiteb lis-socjeta' konvenuta fejn qallilhom bin-nuqqas u s-socjeta' konvenuta qaltlu li ma kienux responsabbli. Jikkonferma li s-socjeta' konvenuta taht kundizzjonijiet tas-CMR izda xorta javzaw lill-klijenti li huma jstghu jiehu *standard working conditions* li jkunu *available on request*. Ighid li l-*freight note* tinghata lill-klijent wara li jkunu diga telqu l-merkanzija minn barra pero' qabel il-wasla tal-merkanzija f'Malta. Jghid ukoll li Zammit La Rosa ma kienx qallu kemm kellu *cartons* xi jgib. Meta l-agent ta' Anthony Bone mar jigbor il-merkanzija, kien informah li gabar mija u tlett (103) *cartons*.

Ikkunsidra

Li mill-provi jirrizulta li s-socjeta' attrici kienet tassigura l-merkanzija in kwistjoni.

Li s-socjeta' konvenuta kellha struzzjonijiet biex tigbor mija u tlett (103) *cartons* zraben u tiehu dawn lejn Malta.

Li meta giet il-merkanzija f'Malta kien hemm *cartons* nieqsin.

Li s-socjeta' attrici hallset id-danni li sofriet is-socjeta' assicurata maghha u hallset ukoll ghas-survey biex jigu kkalkolati dawn id-danni.

Is-socjeta' attrici giet surrogata fid-drittijiet tas-socjeta' mportatrici.

Li l-kontestazzjoni principali f'din il-kawza hi dwar jekk ghandhom japplikaw l-*istandard trading conditions* tas-socjeta' konvenuta u l-kundizzjonijiet tas-CMR.

Illi s-socjeta' attrici tghid li l-*istandard trading conditions* qatt ma gew accettati mis-socjeta' mportatrici u li l-kundizzjonijiet tas-CMR ma japplikawx ghal Malta ghaliex Malta m'hijiex firmatarja.

Is-socjeta' konvenuta tirreferi ghad-diversi sentenzi fejn il-kundizzjonijiet tas-CMR gew applikati.

Illi t-Tribunal jaghmel referenza ghall-kawza **Agius Agricultural Trading Limited Vs Concorde International Freight Forwarders Limited (PA 2002)** fejn gie ddikjarat li s-CMR convention ma kienx relevanti f'dak il-kaz u li t-trasportatur kellu l-obbligu li jassigura li l-merkanzija tasal ghand id-destinarju fl-istess stat li rcieva l-istess.

Illi jirrizulta li s-socjeta' mportatrici talbet li s-socjeta' konvenuta tigbor merkanzija u twassal l-istess ghal Malta. Illi bla dubju kien f'dak il-waqt li s-socjeta' konvenuta kellha tassigura li s-socjeta' mportatrici kienet taf u taccetta l-*istandard trading conditions* u l-kundizzjonijiet tas-CMR. Illi l-ftehim bejn il-partijiet isir ligi bejniethom izda wiehed mill-partijiet ma jistax jippretendi li l-iehor jaf jew jaccetta certi kundizzjonijiet jekk dawn ma jigux miftiehma meta isir il-ftehim. Fil-kawzi **Sammut Vs Bianchi 3/5/1990** u **Sammut Vs Gollcher 10/5/1990** gie ddikjarat:

“Biex il-konvenzjoni (CMR) tapplika l-partijiet iridu espressament ftiehemu hekk.” Ara wkoll **Bonnici Vs Vella PA 12/12/2001**.

Illi ma kienx hemm ftehim bejn is-socjeta' mportatrici u s-socjeta' konvenuta dwar l-applikabilita' tas-CMR jew l-*istandard trading conditions* u ghalhekk ir-Risposta tas-socjeta' konvenuta ghandha tigi michuda hlief ghall-fatt li billi s-socjeta' attrici ghamlet kawza bhala surrogata fid-drittijiet tad-ditta mportatrici ma tistax titlob il-hlas tas-survey. Ghalhekk it-talba attrici ghandha tigi ridotta b'Lm103.00c (mija u tlett liri Maltin).

Fil-kawza **Formosa & Camilleri Vs Sea Malta Company Limited et (5/10/1998 PA)** talba ghas-survey fees giet michuda u dan ghaliex il-proceduri gew pormossi mis-socjeta' assiguratrici qua surrogata.

Kopja Informali ta' Sentenza

Ghaldaqstant jichad ir-Risposta tas-socjeta' konvenuta, jilqa' t-talba attrici u jikkundanna lis-socjeta' konvenuta thallas Lm1,202.85c (elf mitejn u zewg liri Maltin u hamsa u tmenin centezmu) bl-imghax mill-5 ta' Marzu, 2003 bl-ispejjez kontra s-socjeta' konvenuta.”

Is-socjeta` konvenuta appellat minn din is-sentenza bl-aggravji f' dawn it-termini:-

(1) Ma saretx prova li d-danni fil-merkanzija giet kagonata minnha;

(2) Ghal materja in kwestjoni japplikaw ir-regoli tas-CMR, ghal liema jirreferu ukoll l-iStandard Trading Conditions taghha;

(3) Fit-termini ta' dawn ir-regoli u l-iStandard Trading Conditions hi ghandha dritt tinvoka l-limitazzjoni taghha tar-responsabilita`;

Din il-Qorti behsiebha twiegeb *seriatim* ghal dawn l-aggravji kif lilha sottomessi;

Jibda biex jinghad illi in linea ta' principju generali biex is-socjeta` konvenuta tigi ritenuta responsabbli ghad-danni subiti fil-merkanzija, jehtieg li tigi provata a karigu taghha l-kolpa, liema kolpa ssehh meta dak li jkun ma juzax il-prudenza, diligenza u attenzjoni ta' *bonus paterfamilias*. Ovvjament, huwa wkoll imprexxindibilment mehtieg sabiex ikun hemm lok ghad-danni, li jkun hemm in-ness ta' kawzalita` bejn il-fatt kolpevoli u l-konsegwenza dannuza. Ara, fost ohrajn, decizjonijiet a **Vol. XLIV P I p 343**. Tali principji jghoddu kemm ghal htija akwiljana kif ukoll ghal htija kontrattwali, billi a differenza tal-'kawza' u tal-'grad' il-htija, meta tigi kunsidrata fl-entita` guridika taghha, hi wahda. Ara **Kollez. Vol. XXXIII P II p 379**;

Jigi osservat illi fuq il-provi akkwiziti ma jidherx li hu kontrovers bejn il-kontendenti illi meta t-*trailer* wasal Malta nstab li l-merkanzija destinata ghall-importatur Zammit La Rosa Footwear Ltd, assigurat tas-socjeta` assiguratrici attrici, kellha tliet *cartons* neqsin u ohra '*short of contents*', li skond is-*survey report* (fol. 14) kienu jikkonsistu minn "*five missing pairs footwear*". Tali konstatazzjoni hi sostenuta mill-Customs Certificate (fol. 18) kif ukoll mistqarra minn Anthony Bone rapprezentant tas-socjeta` konvenuta (fol. 37);

Dak li invece jidher li gie kontestat mis-socjeta` konvenuta appellanti jirrigwarda l-kontenzjoni da parte ta' din is-socjeta` illi tonqos il-prova ta' l-addebitu tal-htija lilha. Dan mhux biss ma huwiex korrett talli hu accertat mill-provi, orali u dokumentali, illi effettivament tghabbew mid-Danimarka mija u tliet *cartons*. Sahansitra l-imsemmi Anthony Bone jikkonfessa illi l-agent tas-socjeta` taghhom informah li gabar "*103 cartons*", kif hekk iddikjarat fid-dokumenti tal-garr (fol. 40);

Din il-konfessjoni wehidha tikkostitwixxi prova cara li l-merkanzija kollha ttiehdet minghand l-agent tas-socjeta` konvenuta u allura kien mistenni, b' obbligu, illi l-kariku jigi konsenjat lill-importatur fil-kwantita` u fl-istess kondizzjoni u stat li s-socjeta` konvenuta, tramite l-agent taghha, ircevittha in konsenja. Jekk dan ma taghmlux hi tirispondi, b' konsegwenza, ghal kull hsara jew nuqqas riskontrata fil-kariku meta dan jinhatt Malta. M' hemmx dubju ghalhekk illi fil-kaz *de quo* il-prova tal-htija saret sew, b' mod sodisfacenti u konvincenti mis-socjeta` appellata. L-ewwel aggravju qieghed ghalhekk jigi michud;

Dan iwassal ghat-tieni aggravju rigwardanti l-applikabilita`, o meno, tas-CMR *regulations* u l-iStandard Trading Conditions tas-socjeta` appellanti. Hi l-fehma konsiderata ta' din il-Qorti illi difficilment tista' taccetta bhala proposizzjoni korretta illi s-socjeta` mportatrici qatt ma accettat l-kondizzjonijiet prefissi tal-kumpanija konvenuta trasportatrici jew li r-regoli tas-CMR huma inapplicabbli

ghaliex pajjizna mhuwiex firmatarju tal-Konvenzjoni dwar l-International Carriage of Goods by Road. Dan qed jigi rilevat in kwantu mhux facli jitwemmen illi s-socjeta` ricevtrici tal-merkanzija ma kienetx taf bihom meta kif ammess minn Sandro Zammit La Rosa (fol. 11) ir-rapport negozjali bejn il-kumpanija tieghu u dik konvenuta kien ilu jigi attivat ghal snin kbar. Li jfisser allura li drabi ohra kien ukoll certament irceva Notice of Arrival fuq spedizzjonijiet ohra konsimili ghal dak a fol. 33 jew Freight Note bhal dik ezeplifikata a fol. 29;

Mill-kumpless tal-provi, senjatament ukoll id-dokument tat-trasport a fol. 41 li *expressis* jirreferi ghas-CMR *rules*, din il-Qorti ma tistax ma taqbelx mas-sottomissjoni tas-socjeta` appellanti illi dawn ir-regoli kellhom jiricevu applikabilita` anke f' dan il-kaz. F' dan il-Qorti ma tistriehtx fuq l-awtorita` taghha biss imma kif gja rimarkat ssib elementi ta' korroborazzjoni tant fix-xhieda, kemm fid-dokumentazzjoni esebita, kif ukoll fic-cirkostanzi generali tal-kaz. In vista ta' dan il-Qorti qed tiddipartixxi ghal kollox mir-regonament maghmul mit-Tribunal;

Una volta li din il-Qorti ddeterminat li l-kondizzjonijiet tal-garr tal-kumpanija konvenuta u s-CMR *rules* huma applikabbli jsegwi li issa l-materja trid tigi dibattuta u definita fil-parametri ta' dawn l-istess kondizzjonijiet u regoli;

Jibda biex jigi premess illi ghal dik li hi responsabilita` l-artikolu 3 tal-Konvenzjoni *de qua* jaghmilha cara illi l-vettural hu responsabbli "*for the acts and omissions of his agents and servants and of any other person of whose service he makes use for the performance of the carriage, when such agents, servants or other persons acting within the scope of their employment, as if such acts or omissions were his own.*" F' dan ma hemm xejn gdid li ma nsibux traccjat ukoll f' Konvenzjonijiet ohra bhal Hague Rules ghall-garr bil-bahar jew il-Warsaw Convention ghall-garr bl-ajru. Dan, del resto, hu principju kardinali. Kif spjegat minn **Hill** u **Messent** fil-ktieb

tagghom “**CMR: Contracts for the International Carriage of Goods by Road**”, Lloyd’s of London Press Ltd, 1984, “*at common law a carrier would similarly be liable for the actions of his servants as a question of vicarious liability, and on general agency principles would also be liable for the actions of his agent acting on his behalf in relative to transport operations*” (pagna 29);

Indiskutibilment ukoll, dan huwa hekk anke taht il-ligijiet taghna, anke fejn jikkoncerna l-amministrazzjoni pubblika in kwantu din tassumi responsabilita` ghall-izbalji ossija nuqqasijiet ta’ l-ufficcjali kompetenti inerenti fl-ezercizzju tal-funzjonijiet tagghom u tidhol biex taghmel tajjeb ghall-konsegwenzi. Hekk gie rilevat *obiter* fis-sentenza fl-ismijiet “**Joseph Farrugia -vs- Direttur tas-Sigurta` Socjali**”, Appell, 29 ta’ Mejju 2000;

Dan precizat, isegwi skond l-artikolu 17 (1) tal-Konvenzjoni illi “*the carrier shall be liable for the total or partial loss of the goods and for damage thereto occurring between the time when he takes over the goods and the time of delivery, as well as for any delay in delivery*”. L-awturi fuq citati ma jonqsux milli jirravvizaw illi billi l-Konvenzjoni tigi applikata mill-qrati jezistu f’ dan il-kuntest “*widely disparate judicial and procedural approaches. In this instance we are dealing with questions both of the burden of proof, and of rebuttable presumptions of fact*”, u allura jammettu illi “*it is therefore not surprising that the courts of different countries have adopted variant approaches to the interpretation of these articles*” (pagna 67, *op. cit.*);

Indubitament fil-kaz in ispecje is-socjeta` appellanti ma tistax tiskansa ruhha mir-responsabilita` lilha addossata mis-socjeta` appellata. Hi kienet mgħobbija bir-responsabilita` li tghabbi l-merce mill-post ta’ karikazzjoni u kien għalhekk inkombenti fuqha li twasslu fil-post ta’ destinazzjoni fl-istess stat, kondizzjoni u kwantita`. Din il-prova hekk gravanti fuqha skond l-Artikolu 18 ma għamlithiex. Fil-verita` s-socjeta` appellanti ma tqajjem

ebda difiza ta' ezoneru, kif setghet taghmel kieku riedet bis-subinciz (2) ghall-Artikolu 17 jew fit-termini tas-subinciz (4) ta' l-istess artikolu. Incidentalment fuq dan il-punt ta' l-ezenzjoni mill-htija jghoddu l-osservazzjonijiet li ghamlet il-Qorti Civili, Prim' Awla, fil-kawzi fl-ismijiet **“George Bonnici et nomine -vs- Joseph Vella et nomine”** per Imhalled Raymond Pace, 12 ta' Dicembru 2001, **“Charles Borg nomine -vs- Francis Vella et nomine”** tal-gudikant prezenti, 31 ta' Jannar 2003, **“Eleno Insurance Agency Ltd nomine -vs- Fahrenheit Freight Forwarders Ltd”**, per Imhalled Geoffrey Valenzia, 29 ta' Ottubru 2003 u **“Thomas Smith Insurance Agency Ltd nomine -vs- MD Trucking Ltd et”**, per Imhalled Tonio Mallia, 18 ta' Frar 2004. Flimkien ma' dawn qed issir referenza ukoll ghas-sentenza tal-Qorti ta' l-Appell ta' l-4 ta' Dicembru 1998 in re **“Paul Musu` nomine -vs- Francis Vella et nomine”**;

Isegwi minn dan illi gjaladarba d-dannu riskontrat ma jistax jinghad li hu attribwibbli ghall-*“wilful misconduct”* (artikolu 29 tal-Konvenzjoni) ossia ghal xi kawza ta' *“dol”* jew *“faute lourde”* (*gross negligence*), zewg koncetti adoperati mill-ligi franciza, jsegwi li s-socjeta` trasportatrici appellanti ghandha in virtu tal-Konvenzjoni d-dritt li tqajjem b' difiza l-limitazzjoni tar-responsabilita` taghha ghad-danni. Dan billi tirrikorri ghall-artikolu 23 tal-Konvenzjoni u ta' l-*standard conditions* taghha. Dan fis-sens illi kif f' dan id-dispost jinghad *“when, under the provisions of the Convention a carrier is liable for compensation in respect of total or partial loss of goods, such compensation shall be calculated by reference to the value of the goods at the place and time at which they were accepted for carriage”* [subinciz (1)]. Kif ikompli jinghad, imbaghad, fis-subinciz (3), *“compensation shall not however exceed 8.33 units of account per kilogram of gross weight short.”* Skond subinciz (7) ta' l-istess dispost *“the unit of account mentioned in the Convention is the Special Drawing Right as defined by the International Monetary Fund.”* Fil-forma prezenti taghha dan il-unit monetarju ssostitwixxa l-Poincare` franc li kien jezisti

qabel. Hekk ukoll kien sehh fil-Warsaw Convention bil-protokolli addizzjonali ta' l-1975;

Fil-kaz taht konsiderazzjoni rrizulta li kien hemm tliet kartuniet nieqsa u parti minn kartuna ohra. Gjaladarba din il-Qorti stabbilit li r-regoli Konvenzjonali huwa applikabbli ghandu ghal kaz jigi adoperat il-kumpens kif fuq imfisser, dejjem tenut rigward ukoll tal-fatt illi kif jissokta jinghad fis-subinciz (7) ta' l-artikolu 23, "*The amount mentioned in paragraph 3 of this article shall be converted into the national currency of the State of the value of that currency on the date of the judgement or the date agreed upon by the Parties*";

Mill-provi jirrizulta li l-piz totali tal-merkanzija, skond il-Freight Note (Dok. NE2, fol. 42) emessa mill-kumpanija konvenuta, kien 2437 kg. Dan it-total diviz bin-numru ta' *cartons* (103) igib li kull kartuna kellha piz ta' 23.66 Kg. Instab li kien hemm tliet *cartons* nieqsa, 70.98 kg. u parti mill-kontenut ta' ohra (11.83 kg). Ara *survey report* a fol. 14. Dan jaghti total ta' 82.81 kg. Skond ir-rati tal-kambju tal-jum tat-23 ta' Frar 2005 mahrug mill-Bank Centrali kull Lira Maltija tekwivali 2.0040 SDR. Applikata ghalhekk il-formula ta' kalkolu suggerita mill-Konvenzjoni ghal dak li ghandu x' jaqsam mal-*limitation of liability* dan jaghti dan ir-rizultat: $8.33 \times 1 \text{ SDR} \times \text{Lm}0.50 \times 82.81 \text{ kg.} = \text{Lm}344.90$. Hija ghalhekk din is-somma li ghandha titbata mis-socjeta` konvenuta appellanti.

Ghal dawn il-motivi din il-Qorti qed tilqa' l-appell interpost tas-socjeta` konvenuta billi takkolji l-aggravju relattiv ghal-limitazzjoni legali tar-responsabilita` taghha. B' hekk is-sentenza appellata qed tigi riformata fis-sens li s-socjeta` appellanti qed tigi ordnata thallas lis-socjeta` attrici s-somma ta' tliet mija u erbgha u erbghin lira Maltija u disghin centezmu (Lm344.90,0), bl-imghax mill-5 ta' Marzu 2003. In vista ta' l-aspetti ta' dritt involuti f' dan il-kaz hu xieraq li l-ispejjez gudizzjarji taz-zewg istanzi jigu sopportati ndaqs bejn il-kontendenti.

Kopja Informali ta' Sentenza

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----